

- Mesačník CPHR – Transparency International Slovensko
- Vychádza s podporou USAID

Milí priatelia,

v SR tak ako v iných demokratických krajinách je prijímanie, dávanie a sprostredkovanie úplatku trestným činom. Ale počet odhalených a postihnutých prípadov korupcie je minimálny. Zdá sa, že minimálne je aj riziko spojené s korupciou. Politici, podnikatelia sa verejne priznávajú k úplatkom, niekedy dokonca tvrdia, že ich dávajú každý deň, a nič sa nedeje. Dochádza k deformovaniu hodnôt v spoločnosti, pretože takéto verejné vyjadrenia utvrdzujú občanov v presvedčení, že korupcia je "normálny jav". Nevýhnutným predpokladom účinného boja s korupciou je funkčný represný refazec - kontrola, polícia, prokuratúra, súdy. Ak nefunguje, nepôsobí tu nielen prvok spravodlivosti (za porušenie pravidiel sa uplatní vopred stanovený trest), ale ani obava z páchania trestných činov spojených s korupciou. Iba ak si represné zložky trúfajú aj na "veľké ryby", potom môžeme u občanov očakávať vnímanie zmeny - že korupciu chceme zásadne riešiť.

Skúmajú prepojenie Horizontu a finančnej polície

(SME, 2. 3. 2002)

Viaceri predstavitelia Ministerstva vnútra SR kritizujú prácu finančnej polície. Zodpovedná je čiastočne aj

za nedôsledné zadokumentovanie finančných tokov spoločnosti B.M.G. a Horizont. Inšpekcia ministerstva vnútra sa už zaoberá tým, či

finančná polícia nezanedbala povinnosti a či existovalo jej prepojenie na firmu Horizont. Denníku SME to oznámil šéf inšpekcie Jozef Kret. ◆

Prváčka obvinila docenta, že prijal peniaze

(NOVÝ ČAS, 26. 2. 2002)

Docent z Agronomickej fakulty SPU L. V. v Nitre je obvinený z prijatia úplatku za to, že od študentky 1. ročníka mal vo februári tohto roku v obálke prijať 5-tisíc korún. Dievča in-

formovalo rektorát a ten oslovil policajtov z protikorupčného oddelenia. Policajti podľa slov svojho hovorca docenta zadržali v pracovni hneď potom, čo mu dievča odovzdalo obálku. Prekvapujúco jej zapísal dvojku zo

skúšky, hoci ju neskúšal, a ona si prišla len po zápis zápochtu do indexu. Docent dostal zákaz vyučovať, zrušili mu osobný príplatok a ak sa vina právoplatne dokáže, hrozí mu rozviazanie pracovného pomeru. ◆

Členovia licenčnej komisie sú obvinení z prania špinavých peňazí

(TASR, 5. 3. 2002)

Colné riaditeľstvo SR podalo trestné oznámenie na členov licenčnej komisie pri Ministerstve

hospodárstva SR, ktorá rozhoduje o povoleniach na vývoz zbraní. Členovia komisie sú podozriví zo zneužívania

právomocí verejného činiteľa a z prania špinavých peňazí. Vyšetrovateľ Krajského úradu vyšetrovania Policajného

zboru v Bratislave prevetruje toto oznámenie v spolupráci s vyšetrovateľom Krajského úradu vyšetrovania v Trenčíne. ◆

Kauza fiktívneho predaja žiarskeho Bieleho domu

(PRAVDA, 8. 3. 2002)

Jediný poškodený v kauze fiktívneho predaja žiarskeho Bieleho domu je podnikateľ zo Zlatých Moraviec, ktorý sa pred tromi rokmi sa stal obeťou podvodu, do ktorého sú zapletení primátor i viceprimátor Žiaru nad Hronom, pracovníčka katastra, pracovník krajského úradu i podnikateľ z Banskej Bystrice. Práve jemu podnikateľ zo Zlatých

Moraviec požičal štyri milióny korún na podnikanie na Ukrajine, hoci podnikateľský zámer poznal len z počutia, a chystal sa požičať si ďalších 21 miliónov. Obchod, z ktorého mal mať podnikateľ zo Zlatých Moraviec zisk približne štyri milióny, však prekazilo odhalenie nečistých praktík so zabezpečením ručenia majetkom Žiaru nad Hronom. Podľa pripravených

zmlúv malo záväzok za dlžníka prevziať a zaplatiť mesto Žiar nad Hronom. Netušil však, že v skutočnosti mestské zastupiteľstvo žiaden takýto krok neschválilo, ani to, že zápisnica zo zastupiteľstva je falošná. Odpoveď na otázku, kto zápisnicu a podpisy primátora na listinách falšoval, nedalo ani doterajšie súdne pojednávanie. ◆

TIS INFORMUJE

V dňoch 4. a 5. marca 2002 sa programová riaditeľka TIS Daniela Zemanovičová zúčastnila v Príštine na konferencii s názvom Boj s korupciou v Kosove: skúsenosti z regiónu. Pani Zemanovičová prezentovala na konferencii skúsenosti TIS s bojom s korupciou na Slovensku.

Dňa 5. marca 2002 Aliancia - Stop konfliktu záujmov (ASKZ) organizovala v priestoroch CPHR - Transparency International Slovensko tlačovú besedu, ktorá sa venovala jednému z najdôležitejších právnych predpisov celého volebného obdobia - ústavnému zákonu o konflikte záujmov.

V dňoch 26. - 28. marca 2002 sa prezidentka TIS Emilia Sičáková aktívne zúčastnila 4. protikorupčného stretnutia tranzitívnych ekonomik organizovaného OECD v Istanbuli.

Pýtali si úplatok 2,5 milióna

(SME, 8. 3. 2002)

Jeden z riaditeľov sekcií ministerstva zdravotníctva Rudolf Š. je obvinený z úplatkárstva. Spolu s ním obvinili aj jeho priateľa z vysokej školy, obvodného lekára Dušana Š. Ten mal prijať úplatok dva milióny korún. Obom hrozí až päť rokov väzenia. Dušana Š. zadržala polícia v utorok v jeho ambulancii hneď po tom, čo prebral kufrík s dvoma miliónmi. Tieto peniaze mu dal Andrej F., ktorý však predtým políciu na to upozornil. Obvinenie potvrdil riaditeľ Krajského úradu vyšetrovania v Banskej Bystrici Ján Krankuš. ◆

(výber z TI Newsletter, Berlín, domácej a českej tlače)

EURÓPA

POLSKO: ELDORÁDO POLITIKOV

V Poľsku sa po sérii úplatkárskych afér rozprúdila verejná debata o korupcii. Najhorúcejšou témou sa stáva politická korupcia. Verejnú diskusiu o tomto probléme odštartoval aj rozhovor s A. Czerneckim, majiteľom a prezidentom podniku High Tech Lab. Tá patrí medzi najväčšie domáce firmy produkujúce zložité lekárske prístroje. Czernecki, ktorý žije od 70. rokov striedavo na Západe a v Poľsku, pôsobil v časoch III. republiky niekoľko rokov v politike. G. Kopińska, riaditeľka protikorupčného programu nezávislej nadácie Š. Batoryho, viedla s Czerneckim interview. V ňom opisuje, ako sa v Poľsku vytvorila mentalita politickej korupcie. O interview hovorí, že povedal to, o čom už všetci vedia a že novou hodnotou je, že svedectvo podáva človek, ktorý bol sám politikom a naďalej je podnikateľom. (SME, 1. 3. 2002)

TI: TI BOL PRIDELENÝ STATUS PORADNÉHO ORGÁNU

Rada Európy pridellila mimovládnej organizácii Transparency International status poradného orgánu. To znamená, že TI bude môcť adresovať oficiálne stanoviská Generálnemu tajomníkovi Rady Európy. TI bude prizývaná na verejné zasadania Kongresu miestnych a regionálnych úradov Európy a na každoročné informačné stretnutia sekretariátu. Každé dva roky bude musieť TI poskytovať správu o aktivitách národných pobočiek TI a TI ako takej. Správa by mala obsahovať informácie týkajúce sa účasti TI na aktivitách Rady Európy, na jednotlivých akciách organizovaných Sekretariátom Rady Európy, účasti na stretnutiach, ktoré by organizovala TI a na ktoré by bola Rada Európy prizvaná, ako aj aktivít, ktoré by zahrňovali publikačnú činnosť o práci Rady Európy.

UKRAJINA: NÁRODNÉ HNUTIE INTEGRITY

Národné hnutie integrity v politike je novým verejným hnutím založeným v decembri 2001. Toto hnutie publikuje a analyzuje politické platformy kandidátov a správanie terajších funk-

ciórov. Porovnáva tiež politické sľuby zvolených funkcionárov počas predchádzajúcej volebnej kampane a úroveň ich plnenia.

rom sa zaväzujú poskytovať pravidelné a podrobné informácie o financovaní volebnej kampane ich strany. Vďaka tlačí v Costa Ríce, ktorá prikladá tejto aktivite veľkú dôležitosť obzvlášť potom, čo TI Costa Rica dokázala, že strany deklarovali výdavky, ktoré boli príliš nízke, sa problematika

transparentnosti financovania politických strán stáva prioritou prezidentskej kampane a politiky ako takej.

točnému definovaniu korupcie. Národné zhromaždenie Namíbie požadovalo takisto vytvorenie Protikorupčnej komisie. Tým by získali právomoc žalobcu a nie len informátora, ktorý iba referuje zistenia generálnemu prokurátorovi. Do návrhu zákona bola zavedená nová klauzula o povinnom kódexe správania a o majetkovom priznaní členov parlamentu.

JUŽNÁ AFRIKA: POLÍCIA MUSÍ ZVEREJŇOVAŤ SVOJE FINANČNÉ ZÁJMY

Od policajných úradníkov Južnej Afriky sa očakáva, že budú každoročne predkladať majetkové priznania. Tieto priznania budú predkladať Ministrovi bezpečnosti a obrany. Prístup k týmto dokumentom bude mať iba minister, ním určení zamestnanci, generálny riaditeľ a členovia Komisie pre verejnú službu. Komisia tieto vyhlásenia preverí, či nedošlo ku konfliktu záujmov a výsledky oznámi Ministrovi bezpečnosti a obrany. Policajní úradníci, ktorí odmietnu podať majetkové priznania alebo poskytnú nepravdivé informácie, budú obvinení z podvodu.

ÁZIA

INDIA: ZATKNUTIE PRIEMYSELNÍKA ODHALILO VYSOKÚ MIERU KORUPCIE

Zatknutie indického priemyselníka Ashoka Chaturvediho za podplácanie vysokopostavených colných úradníkov poukázalo na rozsiahle prepomenie politiky a obchodu v krajine. Chaturvedi zaplatil hlavnému komisárovi pre nepriame dane a clá v Delhi S. Mishraovi úplatok vo výške 21 000 USD. Obaja muži boli za tento čin zatknutí. Chaturvedi sa priznal k uplácaniu colníkov v mene iných priemyselných podnikov na oplátku za zníženie nepriamych daní za tovar. ◆

AMERIKA

COSTA RICA: MONITOROVANIE VOLEBNEJ KAMPANE

Od augusta 2001 monitoruje TI Costa Rica financovanie prezidentskej volebnej kampane, ktorá by sa mala uzavrieť po druhom kole volieb v apríli 2002. Sedem z ôsmich prezidentských kandidátov podpísalo Dohovor o transparentnosti, v kto-

AFRIKA

NAMÍBIA: SCHVÁLENÝ ZÁKON O ÚPLATKOCH

Napriek protestom niektorých poslancov v novembri minulého roka schválilo Národné zhromaždenie Namíbie protikorupčný zákon. Minister spravodlivosti a Minister životného prostredia nepodporili návrh tohto zákona pretože mali námietky voči nedosta-

ÚSTAVNÉ A PRÁVNE PREDPOKLADY NEZÁVISLOSTI SÚDNICTVA

Slovenská republika v súčasnosti prechádza obdobím budovania inštitucionálnych predpokladov sudcovskej nezávislosti.

I. Záruky delenia moci a sudcovskej nezávislosti

Ústava SR uznáva nezávislosť súdov a jednotlivých sudcov, aj keď neidentifikuje explicitnú zásadu delby moci. Súdnicstvo v SR vykonávajú nezávislé a nestranné súdy a vykonáva sa na všetkých stupňoch oddelene od iných štátnych orgánov. Sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní ich viaže len ústava, ústavný zákon, medzinárodná zmluva a zákon. Súdy a sudcovia sú oddelení od ostatných orgánov činných v trestnom konaní, napr. od policajných vyšetrovateľov a prokurátorov, ktorí sú de facto súčasťou vykonanej moci.

II. Zastúpenie súdnicstva

Súdna rada Slovenskej republiky

Na Slovensku sa pripravuje vytvorenie Súdnej rady SR. Tá by mala byť najvyššou ústavnou predstaviteľkou súdnej moci. Na čele rady by mal byť pod-

ľa zákona predseda Najvyššieho súdu. Funkčné obdobie členov Súdnej rady bude päťročné. Tú istú osobu možno zvolíť alebo vymenovať za člena Súdnej rady najviac v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach. 50 % členov Súdnej rady SR budú tvoriť sudcovia a 50% zástupcovia ostatných zložiek moci. Deväť z osemnástich členov rady budú tvoriť sudcovia z rôznych súdov (z ktorých ôsmich volia sami sudcovia) a deväť členov vymenujú ostatné zložky moci (troch prezident SR, troch parlament a troch vláda). Všetci členovia rady musia mať vysokoškolské právnické vzdelanie.

Do pôsobnosti Súdnej rady patrí:

1. predkladať prezidentovi republiky návrhy kandidátov na vymenovanie a odvolanie sudcov,
2. rozhodovať o pridelení a o preložení sudcov,
3. voliť a odvolávať členov disciplinárnych senátov,

4. vyjadrovať sa o návrhu rozpočtu súdov (pri zostavovaní štátneho rozpočtu),

5. predkladať prezidentovi republiky návrh na vymenovanie predsedu a podpredsedu najvyššieho súdu a návrhy na ich odvolanie.

Iné dôležité funkcie ako je napr. zostavovanie rozpočtu alebo rokovanie s inými vládnymi inštitúciami a parlamentom v mene súdnicstva bude môcť čiastočne aj ministerstvo.

Problematickou ostáva otázka inštitútu tzv. "štvorročných sudcov". Sudcovia očakávajú, že budú do svojej funkcie zvolení doživotne. V súlade s novelou ústavy sudcov do funkcie nevymenúva Národná rada SR, ale prezident republiky na návrh Súdnej rady SR. Keďže Súdna rada neexistuje, nemôže teda prezident predložiť návrh na vymenovanie sudcov na doživotie.

III. Pravidlo nezlučiteľnosti výkonu funkcie

Pravidlo nezlučiteľnosti funkcie obmedzuje mimosudcovské aktivity tak, že prispieva ku skutočnej, ale aj k vnímanej nestrannosti sudcov. Sudca napríklad popri výkone svojej funkcie nemôže:

- pôsobiť v inom orgáne verejnej moci,
- byť v štátnozamestnancom alebo pracovnom pomere,
- podnikateľ,
- byť členom riadiaceho alebo kontrolného orgánu v právnickej osobe, ktorá sa venuje podnikaniu,
- vykonávať inú zárobkovú alebo hospodársku činnosť s výnimkou správy vlastného majetku, vedeckej, pedagogickej, literárnej a umeleckej činnosti.

Sudcovia sú osoby vykonávajúce verejnú činnosť. Iba predseda a podpredseda

najvyššieho súdu a sudcovia ústavného súdu majú postavenie tzv. ústavných činiteľov. Sudcovia sú povinní informovať tzv. sudcovskú radu a za istých okolností i ministra spravodlivosti (v prípade jeho vlastného rozhodnutia) o svojich majetkových pomeroch a upovedomiť ho o akejkoľvek verejnej aktivite, ktorá je spojená so štátnou správou alebo samosprávou. Funkcia sudcu teda nie je zlučiteľná s funkciou člena parlamentu, orgánu miestnej samosprávy alebo inou funkciou vo verejnej správe alebo iných štátnych orgánoch.

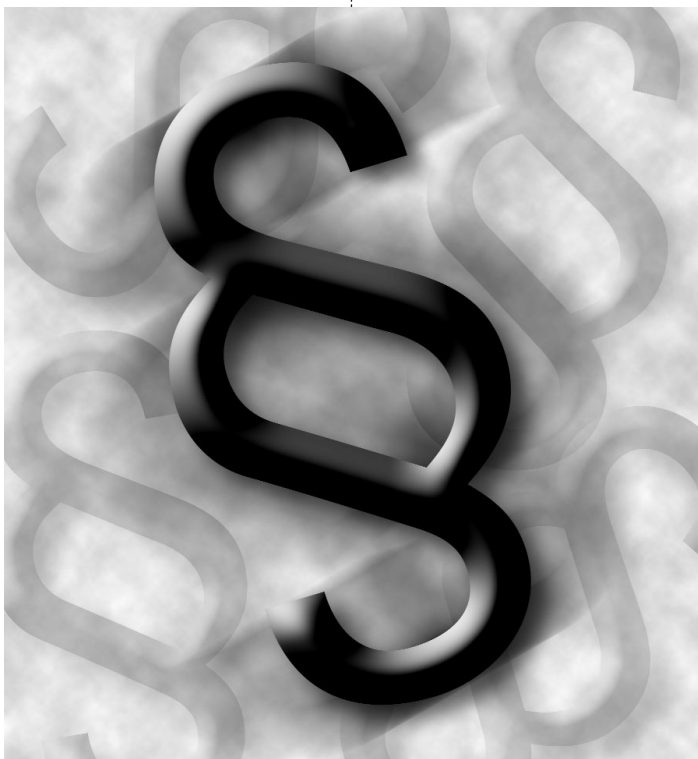
Koncepčným problémom slovenského súdnicstva však je relatívne silná kompetencia MS SR. To totiž v praxi de facto vystupuje ako "zamestnávateľ" sudcov, čím častokrát vytvára zbytočné príležitosti na ich ovplyvňovanie.

Zákon č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediaciach im ukladá povinnosť predkladať majetkové priznanie príslušnej sudcovskej rade a ministrom spravodlivosti.

IV. Sudcovské združenia

Sudcovia sa môžu združovať ako všetky ostatné osoby a majú právo vstupovať do odborov. V súčasnosti existujú tri stavovské združenia. Najväčšie je Združenie sudcov Slovenska - prvé stavovské združenie zastupujúce sudcov. Slovenská únia nezávislých sudcov je zameraná proti personálnej politike ministerstva spravodlivosti. Je aj dôkazom polarizácie súdnicstva, ktorá obmedzuje účinnosť združení pri zastupovaní záujmov sudcov a pri ochrane sudcovskej nezávislosti. Posledným, tretím stavovským združením je Národná asociácia sudkýň Slovenska.

(Zdroj: Open Society Institute; Monitorovanie prístupového procesu so EÚ, Nezávislosť súdnicstva, 2001)

PRIESKUM O KONFLIKTE ZÁUJMOV VO VEREJNOM SEKTORE A POLITIKE NA SLOVENSKU

Agentúra Focus realizovala pre Transparency International Slovensko v dňoch od 22. 1. do 29. 1. 2002 prieskum, týkajúci sa problematiky konfliktu záujmov. Prieskum bol realizovaný na vzorke 981 respondentov metódou štandardizovaných rozhovorov čiže "face-to-face interview". Respondenti boli vyberaní kvótnym výberom. Kvótnymi znakmi bolo pohlavie, vek, vzdelanie, národnosť, veľkosť sídla a kraj bydliska.

1. Miera konfliktu záujmov vo verejnom sektore a v politike na Slovensku

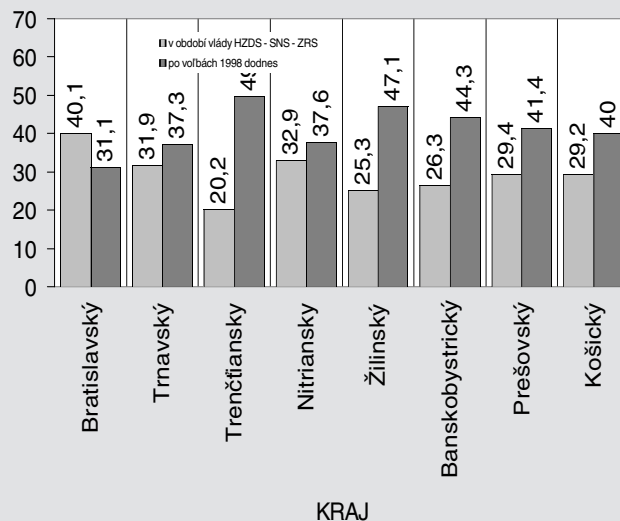
Prevažná väčšina respondentov (80%) vyjadrilo domnienku, že väčšinová časť verejných činiteľov na Slovensku uprednostňuje svoje osobné záujmy pred verejným záujmom. Tretina respondentov (31%) tvrdí, že takmer všetci verejní činitelia sa starajú iba o svoje osobné záujmy a nehladia na verejný záujem a ďalšia polovica respondentov (49%) sa domnieva, že väčšina verejných činiteľov uprednostňuje svoje osobné záujmy na úkor verejného záujmu. Iba 15% respondentov si myslí, že iba niektorí verejní činitelia sledujú svoje osobné záujmy na úkor verejného záujmu. 4% respondentov sa nevedeli k otázke vyjadriť.

2. Inštitúcie s najväčšou mierou rozšírenia konfliktu záujmov

Najväčšia časť respondentov si myslí, že uprednostňovanie osobných záujmov na úkor verejného záujmu je najviac rozší-

rené medzi ministrami vo vláde SR (51%) a medzi poslancami Národnej rady SR (50%). Približne 3 z 10 respondentov uviedli, že v najväčšej miere je konflikt záujmov prítomný na súdoch (30%), medzi úradníkmi na ministerstvách (29%) a na polícii (29%). Približne štvrtina respondentov tvrdí, že najčastejšie sú to riaditelia a manažéri štátnych podnikov s účasťou štátu (26%) a politické strany (23%), ktorí v najväčšej miere uprednostňujú svoje osobné záujmy pred verejnými záujmami. Menej ako pätina respondentov (18%) zaraďuje medzi inštitúcie s najväčšou mierou rozšírenia konfliktu záujmov okresné a krajské úrady. Najmenej z opýtaných respondentov zaradilo medzi tri inštitúcie, v ktorých je uprednostňovanie osobných záujmov na úkor verejného záujmu najviac rozšírené, miestnu samosprávu, resp. miestne zastupiteľstvá (13%) a prokuratúru (11%). 1% respondentov uvádzalo nejaké iné inštitúcie, v ktorých je uprednostňovanie osobných záujmov pred verejnými najevidentnejšie (poľnohospodárske družstvá, banky,

V ktorom období bolo v SR najviac rozšírené uprednostňovanie osobných záujmov verejných činiteľov pred verejnými záujmami?

televízia, všade). 4% respondentov sa k tejto problematike nevedeli vyjadriť.

3. Obdobie s najväčšou mierou rozšírenia konfliktu záujmov

Najväčšia časť respondentov (41%) označila "obdobie po voľbách 1998 až dodnes" za éru s najväčšou mierou rozšírenia konfliktu záujmov. 3 z 10 respondentov (30%) považujú za takéto obdobie éru "vlády HZDS-SNS-ZRS v rokoch 1994 - 1998". Takmer tretina respondentov (9%) sa domnieva, že konflikt záujmov bol najviac rozšírený "v období od novembra 1989 do vzniku samostatnej SR v roku 1993". Najmenej respondentov (6%) je presvedčených, že verejní činitelia najviac uprednostňovali osobné záujmy pred verejnými záujmami "v období pred novembrom 1989". Až 15% respondentov sa k tejto otázke nevedelo vyjadriť.

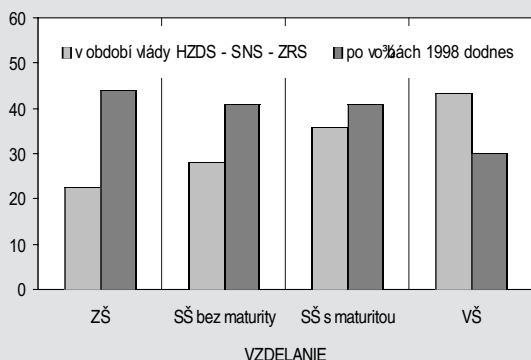
Nasledujúce dva grafy ukazujú na obdobie, v ktorom bolo najviac rozšírené uprednostňovanie osobných záujmov verejných činiteľov pred verejnými záujmami, a to podľa vzdelania a podľa krajov.

4. Hlavné príčiny konfliktu záujmov

Najväčšia časť respondentov

(58%) považuje za hlavnú príčinu uprednostňovania konfliktu záujmov vo verejnej sfére v SR skutočnosť, že tí, ktorí sú pri moci, túžia rýchlo zbohatnúť. Viac ako tretina respondentov (35%) považuje za hlavnú príčinu uprednostňovania súkromných záujmov pred verejnými zlyhávanie schopností polície a súdov odhaľovať a postihovať poškodzovania verejného záujmu. Približne tretina respondentov vidí príčiny uvedeného javu v neexistencii zákonov, ktoré by postihovali takéto konanie (32%) a ďalšia tretina respondentov za jednu z hlavných príčin vzniku konfliktu záujmov považuje neuplatňovanie existujúcich zákonov, ktoré postihujú konanie v rozpore s verejným záujmom (33%). Viac ako pätina respondentov (23%) vidí príčiny rozširovania konfliktu záujmov v nízkej morálke ľudí a v ich nečestnosti, resp. v prirodzenom sklone ľudí byť nečestnými. Len 8% respondentov považuje za jednu z hlavných príčin rozšírenia konfliktu záujmov to, že občania sa nezaujmajú o správu vecí verejných. 1% respondentov jednotlivo uvádzalo iné príčiny. 2% respondentov sa nevedeli k tejto otázke vyjadriť.

V ktorom období bolo v SR najviac rozšírené uprednostňovanie osobných záujmov verejných činiteľov pred verejnými záujmami?

Viac informácií na webovskej stránke www.konfliktzaujmov.sk ♦